नायब सुब्बा (पाँचौं तह) — द्वितीय पत्र

Nayab Subba — Second Paper

विषय: समसामयिक अध्ययन तथा सार्वजनिक सेवा व्यवस्थापन

पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क	समय	प्रश्न संख्या
100	40	2 घण्टा 30 मिनेट	17
14 छोटा प्रश्न × 5 अंक र 3 लामा प्रश्न × 10 अंक			

यो प्रश्नपत्र लोक सेवा आयोगको 2083 सालको परीक्षा ढाँचा (पूर्णाङ्क, समय, प्रश्न संख्या र खण्ड विभाजन) मा आधारित रहेर **Loksewa Pathsala** ले तयार पारेको मौलिक अभ्यास (मोडल) प्रश्नपत्र हो। यो आयोगको आधिकारिक प्रश्नपत्र होइन। This is an original practice paper prepared by Loksewa Pathsala on the 2083 exam pattern; it is not an official Lok Sewa Aayog question paper.

निर्देशन:

1. सबै प्रश्नको उत्तर दिनुहोस्। प्रत्येक प्रश्नको अंकभार प्रश्नको दायाँतिर दिइएको छ।
2. उत्तर नेपाली वा अंग्रेजी वा दुवै भाषामा लेख्न सकिनेछ।
3. प्रश्नको अंकभार अनुसार उत्तरको लम्बाइ मिलाउनुहोस्; बुँदागत र उदाहरणसहित लेख्नु राम्रो हुन्छ।

खण्ड क: नेपालको भूगोल, समाज, अर्थतन्त्र, योजना, जनसंख्या र वातावरण — 35 अंक

1. नेपालको भौगोलिक विविधताले आर्थिक विकासमा पार्ने प्रभाव संक्षेपमा उल्लेख गर्नुहोस्। **5**
2. जनसांख्यिक लाभांश (Demographic dividend) भनेको के हो? नेपालले यसको उपयोग कसरी गर्न सक्छ? **5**
3. आन्तरिक बसाइँसराइका मुख्य कारण र यसका सामाजिक–आर्थिक असर लेख्नुहोस्। **5**
4. रेमिट्यान्सले नेपालको अर्थतन्त्रमा खेलेको भूमिका र यसका जोखिमहरू उल्लेख गर्नुहोस्। **5**
5. जलवायु परिवर्तनबाट नेपालमा परेका मुख्य असरहरू के–के हुन्? **5**
6. आवधिक योजनाको अवधारणा प्रस्ट पार्दै नेपालमा योजनाबद्ध विकासका उपलब्धि र कमजोरीहरूको विश्लेषण गर्नुहोस्। **10**

खण्ड ख: संविधान, शासन व्यवस्था, संघीयता, कानूनको शासन, मानव अधिकार र सुशासन — 35 अंक

7. नेपालको संविधानका मुख्य विशेषताहरू बुँदागत रूपमा लेख्नुहोस्। **5**
8. संघ, प्रदेश र स्थानीय तहबीचको सहकारिता, सहअस्तित्व र समन्वयको सिद्धान्त व्याख्या गर्नुहोस्। **5**
9. कानूनको शासनका आधारभूत तत्त्वहरू के–के हुन्? **5**
10. ई–शासन (e-governance) ले सेवा प्रवाहमा ल्याउने सुधारहरू उल्लेख गर्नुहोस्। **5**
11. मानव अधिकार संरक्षणमा राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगको भूमिका लेख्नुहोस्। **5**
12. सुशासनका आधारभूत मान्यताहरू उल्लेख गर्दै नेपालमा सुशासन कायम गर्न देखिएका चुनौती र समाधानका उपायहरू विश्लेषण गर्नुहोस्। **10**

खण्ड ग: कार्यालय व्यवस्थापन, लेखा, राजस्व, निजामती सेवा र सेवा प्रवाह — 30 अंक

13. कार्यालय व्यवस्थापनका मुख्य कार्यहरू के–के हुन्? **5**

14. सरकारी लेखा प्रणालीमा कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयको भूमिका लेख्नुहोस्। **5**

15. निजामती सेवाका मूल्य र मान्यताहरू उल्लेख गर्नुहोस्। **5**

16. सेवाग्राही सन्तुष्टि मापनका उपायहरू लेख्नुहोस्। **5**

17. प्रभावकारी सार्वजनिक सेवा प्रवाहका लागि आवश्यक तत्त्वहरू उल्लेख गर्दै नेपालमा सेवा प्रवाह सुधार गर्ने उपायहरू सुझाव दिनुहोस्। **10**

— शुभकामना —

Loksewa Pathsala

उत्तर लेख्दा समेट्नुपर्ने मुख्य बुँदाहरू (आत्ममूल्याङ्कनका लागि)

यी संकेतले राम्रो उत्तरमा के–के समेट्नुपर्छ भन्ने देखाउँछन्; पूर्ण उत्तर आफ्नै शब्दमा लेख्नुहोस्।

1. हिमाल–पहाड–तराईका अवसर (पर्यटन, जलस्रोत, कृषि) र चुनौती (पहुँच, लागत, विपद्)।

2. कार्यशील उमेरको जनसंख्या बढी हुनु; सीप, रोजगारी सिर्जना, उद्यमशीलता, वैदेशिक रोजगारीको सीपलाई स्वदेशमा प्रयोग।

3. रोजगारी, शिक्षा, स्वास्थ्य, सुरक्षा; सहरीकरण, गाउँ रित्तिनु, कृषि श्रमको अभाव।

4. गरिबी न्यूनीकरण, विदेशी मुद्रा सञ्चिति; उपभोगमुखी, आयातमा निर्भरता, बाह्य जोखिम।

5. हिमताल विस्फोटको जोखिम, अनियमित वर्षा, बाढी–पहिरो, कृषि उत्पादन र जैविक विविधतामा असर।

6. 2013 देखि योजना; पूर्वाधार, शिक्षा, स्वास्थ्यमा प्रगति; कार्यान्वयन कमजोरी, स्रोत अभाव, अनुगमनको कमी; सुधारका उपाय।

7. संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र, मौलिक हक, समावेशिता, स्वतन्त्र न्यायपालिका, तीन तहको सरकार।

8. धारा 232; साझा अधिकार, अन्तरसरकारी समन्वय, अन्तरप्रदेश परिषद्, विवाद समाधान।

9. कानूनको सर्वोच्चता, कानूनका अगाडि समानता, स्वतन्त्र न्यायपालिका, मानव अधिकारको सम्मान।

10. छिटो, सस्तो, पारदर्शी सेवा; अनलाइन फारम, डिजिटल भुक्तानी, भ्रष्टाचार न्यूनीकरण।

11. उजुरी छानबिन, सिफारिस, अनुगमन, सचेतना, सरकारलाई सुझाव।

12. जवाफदेहिता, पारदर्शिता, सहभागिता, कानूनको शासन; भ्रष्टाचार, ढिलासुस्ती, राजनीतिक हस्तक्षेप; सुधारका उपाय।

13. योजना, संगठन, अभिलेख, सञ्चार, समन्वय, नियन्त्रण।

14. निकासा, भुक्तानी, लेखा राख्ने, आन्तरिक लेखापरीक्षण, प्रतिवेदन।

15. निष्पक्षता, तटस्थता, योग्यता प्रणाली, जवाफदेहिता, इमानदारिता।

16. सर्वेक्षण, गुनासो व्यवस्थापन, सार्वजनिक सुनुवाइ, सेवा अवधिको मापन।

17. स्पष्ट प्रक्रिया, सक्षम जनशक्ति, प्रविधि, नागरिक बडापत्र; एकद्वार सेवा, डिजिटल सेवा, अनुगमन।

Loksewa Pathsala